

De terugkomst van de Iep

Onderzoek laat zien: Iepen planten kan weer

Jelle Hiemstra (WUR-PPO)

Verkenkend overleg Bomenwacht Noord Holland; 16 oktober 2014, Heiloo

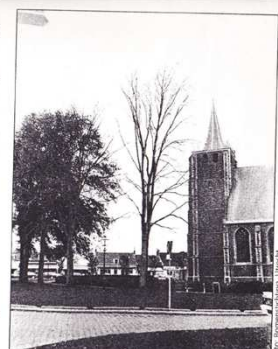

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGNINGEN

Bomenstichting vreest ecologische ramp Iep dreigt als stadsboom uit te sterven

Gestimuleerd door het mooie en warme weer van dit voorjaar kan een enorme toename van de iepenziekte niet uitblijven. Zo zelfs dat de iep als belangrijkste boom in steden en landschap in het westen van Nederland zal verdwijnen. De Bomenstichting streekt in dit verband van een ecologische ramp, omdat een veel voorkomende inlandse boomsoort dreigt uit te sterven.

Deze verwachtingen uitte het Ieperiekerbeerd en de Bomenstichting woensdag 2 juni in Utrecht tijdens de start van hun gezamenlijke iepenziekte-actie. Onderdeel van de actie vormt een waarschuwingsticker in de vorm van een vlam. Hiermee wordt gewaarschuwd tegen de negatieve gevolgen van niet tijdig weghalen van zieke bomen en het ongeschild bewaren van iepelhout. Want voor een belangrijk deel heeft de ziekte vorig jaar bijna epidemisch om zich heen kunnen grijpen door niet adequaat weghalen van aangetaste bomen, concludeert het Ieperiekerbeerd. Vorig jaar is een verzevoudiging van de ziekte opgetreden ten opzichte van 1991. Het heeft zo ver kunnen komen doordat het ministerie, bij monde van staatssecretaris Gabor, weigert nog enig geld te steken in een landelijke, door zijn ministerie gevoerde iepenziekterecampagne. Het besluit dat in het verleden hiernaar ten grondslag heeft gelegen is al sinds 1991 van de baan. Maar van een goed begeleide overgang naar de gemeenten lijkt een landelijke actie niet te lukken omdat vooral grote terreinbeheerders als Staatsmeester, Rijkswaterstaat, Natuurmonumenten en provinciale landschappen niet willen staatssecretaris, al haar activiteiten bijna zonder financiële middelen doen.

Iedere dode iep die blijft staan, vormt een directe bedreiging voor gezonde iepen.

Tuin & Landschap 12 (1998)

Inventarisatie 2005: Toekomst voor de Iep?

- Iep kan niet gemist worden
 - Landschap kustprovincies
 - Steden west + noord Nederland
- Iepziekte
 - Beheersbaar: Amsterdam / Iepenwacht
 - Nieuwe resistente iepenrassen beschikbaar
- Toch **iep nauwelijks meer geplant**
- **Probleem:** onvoldoende vertrouwen
 - Niet durven vertrouwen op resistentie
 - Ontbreken kennis groei-eigenschappen

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGNINGEN

Project(en) "Toekomst voor de iep"

- Doel
 - Ontwikkelen kennis en informatie huidige sortiment onder NL-omstandigheden
 - Toegankelijk maken en breed verspreiden van die kennis
- **Herstellen van het vertrouwen in de iep**
- Samenwerking
 - PPO + Alterra
 - Gemeente Amsterdam
 - Boomkwekerij Bonte Hoek
 - CG laanbomen NBvB

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGNINGEN

Hoofdstema's

- **Resistentie**
 - Toetsen huidig sortiment onder NL omstandigheden
 - **Gebruikswaarde**
 - In kaart brengen groei- en gebruikseigenschappen
 - Straatboom in het stedelijk gebied en daarbuiten
 - **Communicatie** kennis huidige iepensortiment
 - Vakbladen & presentaties
 - Internet: www.straatbomen.nl
- **Verwante projecten** → **Toekomst voor de iep**

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGNINGEN

Iepensortiment in resistentietoets

Belgica	Cathedral
Commelin	New Horizon
Groeneveld	Regal
Lobel	Rebona
Dodoens	Sapporo Autumn Gold
Plantijn	Resista 2245-9
Clusius	Homestead
Columella	Pioneer
10 nieuwe nr's Alterra	Urban
U. laevis	
U. pumila "Den Haag"	

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGNINGEN

Advies

Bruikbaarheid gebaseerd op toetsresultaat

1. Hoge resistentie → **algemeen bruikbaar**
 - **Columella**
2. Voldoende resistentie → **algemeen bruikbaar**
 - **Resista-iepen** (m.u.v. Regal)
 - NL: **Lobel, Plantijn, Clusius, Groeneveld**
 - USA: **Pioneer** en **Homestead**
3. Afwijkend → **Niet bij hoge infectiedruk**
 - **Dodoens, U. laevis**
4. Onvoldoende resistentie → **alleen voor specifieke doelen**
 - NL: **den Haag, Commelin, Belgica**
 - USA: **Regal, Urban**

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGeningenUR

2. Vermeerdering & Stabiliteit

- Veldproef
 - NL en USA cultivars op 'Stavast', 'Belgica' en EW
 - Niet Resista's & Alterra selecties
 - Veel uitval door (weers)omstandigheden
→ **Conclusies beperkt**
- Bovengrondse groei
 - Gemiddeld: B > EW > S; máár verschilt per cv
- Wortelontwikkeling & vergroeiing
 - Alle bomen: gezond en volumineus wortelstelsel
 - Soms wat eenzijdige ontwikkeling: gevolg planten?
 - Afstoting slechts 2x waargenomen: Urban op B

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGeningenUR

Vergroeiing ent-onderstam

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGeningenUR

2. Gebruikswaarde

- Testen huidige (resistente) sortiment
 - Onder NL-omstandigheden
 - Methode: www.straatbomen.nl
- Proefbeplantingen Iep
 - Meerdere rassen
 - Meerdere bomen van 1 ras (5-10)
 - Onder verschillende omstandigheden
 - Amsterdam: westelijk havengebied + IJburg
 - 2009: Westland (+ Wijdmeren)
 - 2010: Deventer & Bostel
 - 2011: Rotterdam
 - 2012: den Haag
 - 2013: Apeldoorn
 - Financiering: "crowd-funding"

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGeningenUR

Iepen in praktijkbeplantingen

	A	A	W	D	B	R	d	A	?		A	A	W	D	B	R	d	A	?
	U	H						H			U	H						H	
Commelin	X	X								Cathedral	X	X	X						
Groeneveld	X	X								New Horizon	X	X	X	X	X			X	
Lobel	X	X	X	X	X	X	X	X		Regal	X	X	X						
Dodoens	X	X		X	X	X				Rebona	X	X	X	X					
Plantijn	X	X			X	X				Sapp. A. Gold	X	X						X	
Clusius	X	X		X	X	X													
Columella	X	X	X	X	X	X		X		Homestead	X	X		X				X	
Nanguen (LUTÉCE)	X	X								Pioneer	X	X							
Wanoux (VADA)								X		Urban		X							
Ulmus laevis	X	X				X	X			San Zanobi				X					
pumila 'Den Haag'		X					X												

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGeningenUR

Iepenmonitoring Amsterdam

	W. havengebied	IJburg
Aantal cultivars	18	15
Aantal bomen	157	130 (+)
Jaar van aanleg	2006-2007	2007-2009

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGeningenUR

IJburg (juli 2009, geplant 2007)

IJburg (zomer 2011)

Havengebied Amsterdam (april 2008)

Havengebied Amsterdam (mei 2013)

Gebruikswaarde onderzoek iep

Beoordeling op:

- Groei(diameter)
- Vorm
 - Takbezetting
 - Kroondichtheid
 - Doorgaande spil (harttak)
- Conditie
 - Topsterfte
 - Dood hout in kroon

Resultaten gebruikswaarde-onderzoek iep

- In IJburg beste resultaten voor meeste cv's
 - 15 m³ bomenzand
- Beste prestaties per kenmerk (Gemiddeld over alle locaties)

Groei	Vorm	Conditie
Den Haag	Clusius	Lutece
S A Gold	Dodoens	Clusius
Commelin	Regal	S A Gold
Rebona	Columella	
Urban		

- Duidelijk effect van de locatie

